

Előfizetési feltételek:

Egész évre 6 frt. — kr.
Félévre . . . 3 " — " "
Negyedévre . 1 " 50 " "
Egyes szám 10 kr.

HALADÁS

Hirdetések díja:

4 hasábos petsor 5 kr.
Nyiltérben . . . 20 kr.
Bélyegdíj egyes h irde-
tésnél . . . 30 kr.

Társadalmi, tanügyi, közgazdasági és ismeretterjesztő közlöny.

Szerkesztősegi iroda:

Főtér 5 sz. a., hvő a lap szellemi részét illető közlemények küldendőek.

Megjelen:

Szardán és Szombaton.

Kiadóhivatal:

Volez B. könyvnyomdája. Mindennemű pénzek, hirdetések és reklamatiók ide intézendők.

Vasutunk érdekében.

(d.) Hazánk, önállóságát visszanyervén, politikai helyzetének megállapítása után, első teendője volt, a köz műveltség és vagyonosodás előmozdítására a szükséges társadalmi eszközöket előteremtteni.

A törvényhozás utóbb említett irányban tett böles intézkedéseinek egyik eredménye az országot behálózó vasutak lettek, melyek létesítése a honpolgárok elismerését érdemelte ki, — de nem úgy az erre czélzó tervek részletes kivitele.

Az 1868-ik évi XLV. t. cz. az erdélyi részek vasuti hálazatáról, jelesen a „Magyar keleti vasutról“ intézkedvén, az akkori országos vasuti és pénzügyi bizottságok, e tárgyban összeállított jelentésökben többek között azt mondják: „a kormány a technikai viszonyokat tekintetbe véve, melyeket még emelnek a politikai és forgalmi okok, azt ajánlja, hogy a vasut Torda várossa mellett vitessék.“

S ismerjük el, hogy a kormány ez ajánlata helyeslést érdemelt, s annak indokolása az igazsággal megegyez.

E törvény már—már kivitelre várt, — s a tekintetből, az országgyűlés előtt az lett illetékes helyről jelentve, hogy „a betervezett tervezetek alaposan vannak kidolgozva, sőt annyira részletezve, miszerint a ministerium még az egyes állomásokat is szám és névszerint képes javaslatba hozni, s ezen alapos tervezetek nyomán tiszta lélekkel, s legjobb meggyőződéssel tette le a tervet a ház asztalára.“

S vajon ez alapos, legjobb meggyőződést kiérdemelt terv ki lett e víve?

Korántsem!

A hosszas halogatás után egyszerre mint vilám sujtott le az 1870-ik évi XLVII. t. cz. tönkre téve alapos tervet, legjobb meggyőződést — s ezekkel együtt egy derék magyar város reményét, melynek öntudatosan előre igyekvő polgársága — s civilizálást világtól el lön szakítva, a munkás kezek télenességre kárhoztatva.

S merre vitték el Tordától a vasut fővonalát?

Egy lakatlan pusztá vidékre, hol kilencz mérföldnyi távolságra helységet sem érint! — Mely vonalra nézve, annak kiépítése előtt, Torda városa, szakértőkkel keresztül vitt alapos vizsgálat után illetékes helyen jelentette, hogy ha az „csakugyan nagy költség és aránytalan munka erő pazarlásával ki is építhető, fenntartása nem biztos, sőt ha az is volna, bizonyára csak túlságos költséggel eszközölhető, minthogy a tervezett vonal csupa sótelepeken, s meleg sós forrásokon fog nyugodni, — a mi folytonos földcsuszást idézend elő.

A figyelmeztető jelentés azonban kiáltó szó volt a pusztában; — míg a jövő annak előre látó igazságát szomoruan igazolta, s most a fenntartási költségek száz azreket, — lassan lassan milliókat nyelnek el,

Az 1870 XLVII-ik t. cz. azonban vigaszt

is nyújtott, — meghatározta, hogy Gyécoról Tordára szárnyvonal építtessék.

Megnyugodtunk ebben is, — s vártunk — reméltünk, — de nem összedugott kézzel, megtettünk mindent, mit egy élet hivatását felfogó, a korral haladni vágyó, — s a haza hasznára lenni ohajtó városnak tenni ön maga iránti kötelessége volt.

Az eredmény pedig az, hogy gyönyörködhetünk most is az 1870-ik évi XLVII-ik t. cz. írott malasztjában.

De lássuk mik jogosítják fel Torda városát arra, hogy a vasut kiépítését kérje?

Eltekintve a fennidézett törvény határozatától, feljogosítják erre az állam közvetlen érdeke s azon helyzet, melyet az erdélyi részek városai között el foglal.

Torda egy 9000 lakost számláló iparos város, melynek 20000 hold kiterjedésű birtoka van, hol 1300 iparos fokkalozik különböző cikkek előállításával, melyek közül a bőrt az ország minden részeiben árulják, s fazakas gyártmányaira még poroszországból is jöttek megrendelések, — hol mintegy 60 kereskedő s 250 más minden nemű cikkekkel ázerkedő egyén közvetíti a termények, s más áruk adását vevését. — Piacunk gabona forgalma egy év alatt mintegy 200000 hectoliter. — Szarvasmarhát mintegy 45000-et hajtanak piacunkra, s a szarvasmavhavasár jelen időben, — Erdélyben Tordán legjelentékenyebb, — úgy hogy azt bécsi, budapesti, számos magyarországi kereskedő látogatja.

Aprobb állapotban, mint disznó, borbécs, bárány évenként mintegy 40000 kél el, különböző bőrök 200000, gyapju 500,000 kilogramm. — Mely számok kétségtelenné teszik, hogy Torda Erdélynek egyik legjelentékenyebb nyers termény piaca.

Bejön a helybeli kereskedők számára évenként 15000000 kilogramm sulyu portéka, iparosoknak és magányegéneknek pedig 10000000 kilogramm.

A mi pedig az állam közvetlen érdekét illeti. —

Itt van a k. kincstárnak nagyszerű faraktára, melynek üzlete évenként milliókat forgathatna; de a közlekedés nehézsége, — a vasut hiányában pang. — Itt van a kincstárnak a legujjabb rendszer szerint beállított, nagyszerű sóbányája, melyben az üzlet mind összesebb és összesebb vonatik, minthogy vasut hiányában a versenyt más bányákkal nem állhatja ki.

Ily körülmények előtt szemet hunyni nem lehet, — nem szabad.

S Tordának fekvése, — a mely mintegy előre tolt pont a havasok felé, — az ezekből kijövő völgyek torkában fekszik, hol a nezőség gabona termelő népe, és a fát áruló havasi lakosok találják legkényelmesebb piacukat, — nem utal e mindez arra, hogy Tordának, iparának és kereskedelmének fejlődése, — egy nagy vidék jövője és előhaladása szempontjából is előmozdítassék, s e nagy vidéknek adassék meg

jóllétének eszköze, hogy így a haza iránti kötelességeit is teljesíteni képes legyen?

Erre minden jozanon gondolkozó hazafitól csak kedvező választ várhatunk. — S ép ezért nagy a bizalmunk, hogy habár egyszer kérésünk nem is lön meghalgtva, míg a jövő annak indokolásául felhozott körülmények alapos igazságát mutatta fel, most meg fog halgattatni a város jogos kívánsága, — és ha már a vasut fővonalából kihagyatott, legalább a törvény által biztosított Gyéres tordai szárnyvonal-, mihelyt az állam pénzügyei engedik, ki fog építtetni.

Megyének tanügyi állapota

Torda, május 24-én

(o) A volt Tordamegye és Aranyosszék, közoktatási m. kir. miniszternek 1874-évről a múlt hónapban kiadott jelentése szerint, tanügyi tekintetben, utolsó helyeket foglalnak el majdnem, a tankötelesek iskolábajáró százalékát előtűntető térképen; a 72 megye vidék és szék között Tordamegye 69-ik, Aranyosszék pedig 71-ik helyen fordulván elő.

Az új területi felosztás; a közigazgatási bizottság intézménye s a nyújtott új szabályrendeletek igen jótékony hatást gyakorolnak a további fejlődésre. A területi felosztás azért, mert a tanfelügyelő egy kikerkített megye ügyeivel bajlódik csak, s az iskolák rendezését, mely pontokon leendő építését, a megye érdekében tervszerűen viheti keresztül, a míg a közigazgatási bizottságban, s az új szabályrendeletekben a tanfelügyelő oly hatalmas tényezőkre talált, melyek nem esekély mértékben képesek lendíteni a tanügyen.

Legfőbb baj volt eddig, hogy a tanfelügyelő eddig csak lebegő állást foglalt el a megyében s a közigazgatási tisztviselők igen sok helyütt csak kegyelemből fogantatosították megkeresvényeit.

Tanügyi képe Torda-Aranyosmegyének a következő:

A megye (143) községében van összesen 179 iskola; állami 2, községi 1, felekezeti 176. A megye 7 községe (Ruha-Egres, Nyágra, Csértés, Felső-Peterd, O-Szt-Király, M.-Szakáll, Soos-Szt.Márton) valamint eddig, úgy ma sem bírnak semmi féle iskolával; 11 községben pedig az iskolaépítés foly. úgy hogy a jövő tanévben az iskolaállítás feltétlenül megkezdődhetik: a községekben azért a tanítás foly bérházakban.

Működésben van ezen iskolák mellett 162 iskolaszék, és 1 állami iskolai gondnokság; 160 felekezeti 2 községi; 16 iskolánál a régi iskolaszékek működnek.

Tanító van 188; képesített 112; nem képesített 76. Tanköteles gyermek van 6—12 évig 12753; 13—15 ig 4984; összesen 17,737. Egy tanítóra tehát esik 94 tanköteles. A tankötelesekből elemi iskolákba jár fiu 5410; leány 3120; összesen 8530; ismétlő iskolába jár fiu 911; leány 564; összesen 1475; felsőbb nép vagy polgári iskolába jár fiu 35, leány 3, összesen 38; — magán intézetbe jár fiu 1, leány 2, összesen 3. Közép tanodába jár fiu 163, leány egy sem. Az iskolába járók főösszege 10,211. Az iskolába járók vallásra nézve; rom. cath. 396. g. cath. 4792; g. keleti 2246; helvét hitv. 1803; unitarius 901; ágostai nitv. 45; mózes vallásu 29; összesen 10,211 Nyelvre nézve iskolába jár magyar 3129, román 7038, német 3, cigány 12, zsidó 29, összesen; 10,211. A fentebbiek szezint a tankötelesek 57½ százaléka iskolába jár.

Ezen eredményt ugyan nincs mihez hasonlítani, mert a régi Tordamegyét ketté szakították s

Aranyosság is mint külön tanügyi terület vétetett figyelembe, azonban átlagosan mégis 18 % haladást észleltünk a régi Tordamogye 39 százalékkal szemben.

A mi magát az iskolák felszerelését illeti, különösen a felekezeti iskolák, sok kívánni valót hagy fenn, némelyekben a padok, térképek, fali táblák a más felszerelvények majd nem teljesen hiányzanak, másoknál pedig igen kezdetlegesek és hiányosak, úgy hogy mint iskolául egy sem szolgálhat.

E tekintetben is — mint tudjuk — tétetőt már intézkedés az egyházi főhatóságoknál s első volt a g. kath. érsek, a ki papságának felelőség terhe alatt megrendelte, hogy az iskolákat kellően felszerelje. A fennálló iskola épületek nem csekély része a törvényszabványainak nem felel meg; a tekintetben nagy érdeklődés mutatkozik, a községek iparkodnak iskoláikat a törvényben kifejezett módon átalakítani.

Torna helyek s felszerelvények egy pár helyen vannak; fa iskolák szintén.

Valóban el kell szomorodunk látva a közönyt, mely mutatkozik a tekintetben első sorban a községi előjáróknál stb. A legjobb torna és farskola helyek pusztán hovernek és a tanító restel egy kapavágást, vagy egy torna eszközt összeűnt, ha már épen nem jelent fennebb a dolgot ezek megcsinálásáért.

Az ismétlődő iskoláztatás egészen keresztül vihető nem volt, mert eddig még kevésbé volt keresztül vite. Az eddigiekhez képest itt haladást észleltünk.

A tanév rendesen csak szeptember végén október elején és néhol novemberben vette kezdetét, miért az évi vizsgálatok a folyó hó végén s a jövő hó elején már meg fognak tartatni.

Egy következő számban kimutatjuk, hogy a folyó tanév hány iskolát nyújtott megyénknek s melyek a tanév pozitív eredményei.

A csatatérről.

Klapka tábornok tervet dolgoz ki, a török csapatok legcélszerűbb hadmívelési szétosztására. —

A török szultán a cserkeszek részére 20 ezer revolver bevásárlását rendelte el, és e célra magán pénztárából kellő összeget engedélyezett. —

A cserkeszek között a lázadás mind nagyobb és nagyobb mérvet ölt, s már a kaspi tenger mellékén, Asztrábanban, Aszterádban s más helyeken is kit rt. —

A Dunánál hadmozdulat még nem történt, mert környéke a víztől el van árasztva, s lehet, hogy az oroszok Szerbia felé kerülve fognak török területre törni. —

Görögországban a nép legkisebb harci kedvet sem mutat, s nagy közönyösséget tanúsít. —

Az oroszok Ploiest tájékán nagyon garáznáviselik magukat. —

Bukarestben s egész Romániában azt beszélék, hogy a fejedelem Romániát fél millió imperiálért eladta s ott hagyja — mint Szent Pál az oláhokat. — Rosetti Bratianu, valamint a fejedelem népszerűsége nagyon veszt, — és e helyett Sturdza, Ghika és Majorescu lépnek mind jobban előtérbe, kik vára várják, hogy Ausztria-Magyarország mi hamarabb megszállja Romániát.

Bécsből azt tudósítják, hogy a hatalmasságok Románia függetlenségét nem ismerik el.

A szerbek nyakra főre erősítik Alexinacot, Paadirálót Gramadát és Veliki Izoot.

Az oroszok, Ardohánt, — nagy erővel megtámadván, — bevették, és most Karsz ellen indulnak.

Az orosz miniszterek, fizetéseikről, a háboru tartamára, lemondtak a kincstár javára.

Oroszország Szerbiát a háboruban való közös működésre felhasználni nem akarja, sőt Szerbia felépését ellenzi, nem lévén inyére a panslav forradalmi ügy.

A román országgyűlés törvényt alkotott, mely szerint az idegen hadseregekben szolgáló román nemzetiségű tisztek, hasonló ranggal, a román hadseregbe felvétetnek, és egyszersmind meguyerik a román polgárjogot.

Szóciból Május 22-ről jelentik, hogy a Sas erődheves csata foly. A bombázás 10 óra óta igen hevesen tart.

Jussiból azt írják, hogy az orosz főparancsnok, az erdélyi Kárpátok szorosait két hadosztállyal megakarja szállani, hogy a monarchia esetleges intervencióját megakadályozza, sőt már azt is hirtetik, hogy Verestoronnyi muszka utászok tanyáznak.

A Bosporus és erődítményei.

I.

Most, midőn a világ figyelmé egészen a két barozoló hatalmasság küzdelemére van irányozva, — a magyar nemzet rokonszeve pedig az eseményekre tett észrevételekben, azok végkifejldése iránt nyilvánuló ohajokban, sőt testvér nemzet küldöttei fogadása által a török felé hajlik, nem tartjuk érdekettennek Konstantinápoly, illetőleg a Bosporus erődítményeinek vázlatos leírását közölni, — a mely szópontja a földnek, s Európákulasa talán az orias küzdelem fő ezéjlat képezi. —

A fekete tengerről a Bosporus felé evezve, annak torkolatánál az Akbournou hegyesueshoz érünk, melyen ködös előidőkben Jason, bájársival a tenger isteneinek áldozott, mielőtt Argonauta utjára elindula a távol partok felé. —

Amott jobb kézre, a bazalt sziklák fekete tömege, melyek vízözöneltői szörnyekhez hasonlóan, torony magasságra emelkednek ki, lábaikat körülnyalozó habokból, melyek csapkodásaival már évszázadokon át küzdenek, azok a Symplejadok, ama szizefosok, melyeket, a hirtelre szerint, egykor, a szörnyű hárpia laktak. — Szorosan ez mellett röpül el hajónk. — Feltűnik Rumeli Tanar, egy régi, Giustiniani genuai hős és Konstantinápoly megvédője által épített vára, a mely a mostani hadviselési mód mellett semmi jelentőséggel sem bír, sőt még az ellenséges hajók közlekedését a legközelebbi üteg Elmas Tobiaszhoz fedezi is; mely okból leszerelték s annak lerontása el őn rendelve. —

Ez után következik balkéz felől, az ázsiai parton az ugynevezett „világító torony erőd” egy a jelenkor kívánalmai szerint; szintén genuaiak által, nagyon ügyesen kivitt építmény, a mely szögletoronyoktól szegélyezve, a hegy oldalán lépcsőzetesen emelkedik fel, s legutóbbi időben a régi és nehézkes költöztet és mozdár ágyak helyett, 15 meter-űrtmérőlő lövegekkel lett ellátva. —

Ugyanazon parton következik Aszi Tebrasi vagy is az ázsiai üteg tizenkét ágyuval, szintén régi építmény, melynek átalakítása mult évben fejeztett be, azután a hatalmas Anadolí Kavak, hol a Bosporusba evező hajóknak még kell állapodni, hogy egészségi utfevelők előmutatása után, engedélyt nyerjenek utjok tovább folytatására.

Ezen üteg 20 ágyuja nemcsak a Bosporus bemenetét urálja teljesen, de horderejüknél fogva még a nyílt tengeren lévő hajórajnak is ártalmára lehetnek. Horderejük ugyanis 7 kilométer, megközelítőleg egy mérföld. —

Ezután Tiliburnu és az Elefant fok mellett evezünk el, ez utóbbit azért nevezik e néven, minthogy a felette elvonuló hegygerince távolról, esalódság hasonlít az elefánthoz. Az európai parton Kilaitól Rumeli Kavakig erődítmények vonulnak végig, melyek az ázsiai ütegekkel az egész víztükör felett uralkodnak, és ha egy hajóraj oly vakmerő volna, hogy a Bosporusba való hajózást erőszakolja, — sokszoros k-resztlűzbe veszik. — minek következménye illetékes nyilatkozatok szerint annak teljes megsemmisülését eredményezné. —

De mind a védművek között leghatalmasabb a Madzsar Tabia, vagyis magyar erőd melyet Kmetynk építtetett és nevéért nyeré. — Ezen üteg, mely az ázsiai parton, Anadolí Kavak és Unkin Skelesi közt a Bosporus egy kis öblén van, és több mint 40 óriási ágyuval van felszerelve, egyedül képes, a világ bármely hajórajának a behatolást megakadályozni. —

A rakhely forma parton, melynek hossza mintegy 250 lépés, 18 láb magas, és fákkal beültetett föl sáncok melkodik, melyek oly ügyesen vannak begyepve, hogy azokat, a mögöttük emelkedő hegyoldal fűszőnyegétől, csak a közelben lehet megkülömböztetni, — és azok mögött a tűzerek orias lövegeiket a legkényelmesebben kezelhetik. — Az ütegek oly előnyösen vannak elhelyezve, hogy az északi, részben a nyílt tengert is uralkják a lövegek pedig mind a legnagyobb üregűek. —

Városi és megyei élet.

A torda-aranyosi gazdasági egylet választmányának Tordán 1877. május 19-én tartott gyűlése.

(Folytatás.)

Sz. 43. Olvastatik a borsod-megyei gazdasági egyletnek 8 számú átirata, mely mellett a folyamatban levő kataszteri munkálatok körében, — az adó felosigázása tárgyában tapasztalt hivatali buzgóság kö-

vetkeztében visszaételek orvoslása iránt, a pénzügyminiszteriumhoz felterjesztett feliratát, — pártolása és haon iránybani felírás végett megküldi; — — — — — tudomásul vétetik és a már nálunk is tapasztalt hasonló visszaételek orvoslását ezéző feliratnak, egyelőnk által felterjesztendő felirattal pártolása határozatit, s annak fogalmazása titkára bizatik

Sz. 44. Olvastatik Kolozsvár város főispánjának, átirata az 1878 évi párisi kiállítás, — Kolozsvár vidéki bizottságának mielőbbi megalakítása tárgyában; — — — — — tudomásul vétetik.

Sz. 45. Olvastatik az első magyar általános biztosító társulat közirata, mely mellett az 1876-ban kifizetett biztosítások kimutatását, igazgatói üzlet jelentését zárszámadását és mérleg kimutatását megküldi; — — — — — tudomásul vétetik.

Sz. 46. Olvastatik az erdélyi gazdasági egyletnek 193. számú átirata, mely mellett az okozor répa termelésnek egységes tervezet szerinti kísérletétele tekintetéből, egy kilo répa magot és a termelési utasítást — kiosztás vogett — megküldi, azon kérésrel, hogy répa-szedés után 4—5 darab répát, a mellékelt jelentési táblázat kitöltésével együtt a termelők hozzá beküldjenek; egyúttal a termelők névsorának megküldését is kérévén:

— — — — — Tudomásul vétetvén, a küldött répa mag kiosztatik: egyleti gazda Wolff Gábor urnak az egylet kertjében, Szentpáli Ignácz urnak Ar. Polyánban és Puh Ignácz urnak az ujtordai hátáron leendő kísérlettétől vogett, utasítás és jelentési táblázat melléklése mellett, folkövetvén nevezettek az erdélyi gazdasági egylet kívánalmának leendő elégtételére, miről a megkereső egylet értesitetni határozatit. (Folyt. köv.)

Nemzeti színészet.

Szintársulatunk f. hó 22-én a hírhedt „Utazás a földkörül” című „látványos” színművet adta elő Vedres Gyula jutalmául, s ha a közönség látványokban nem is gyönyörködhetett, de meglepetésben minden esetre részesült. Egy komoly törekvésű színész „látványos” színművet ígér a közönségnek, holott még van győződve, hogy ígérétéit három pár gyalulatlan deszkán nem válthatja be, mert nem tesszük fel róla egy Reményi Nina bomázolt arcát, avagy a feltos pappendekliket maga is látványnak tartaná. —

Általában ez előadás nagyon eltért azon rendtől, mely Csóka társulatának előadásait jellemzi, — sőt Komáromi, s a ragadós példát követő némely társulat botránnyosan viselték magokat, hogy a közönség bosszankodásának hangosan is jelét adta. —

Vedrest egyébiránt a közönség szívélyesen, tapsokkal és virágessokkal fogadta, — ki e figyelmet megis érdemli. —

Tanácsunk az, hogy hagyja Csóka a látványos darabokat nagyobb színházaknak. —

Május 23-án Lecouvreur Adriéno ismert drámát adták elő, melynek czimszerepében Tökés Emilia oly szépen, — annyi művészettel játszott, hogy e tekintetben — nem érte idő a Molnár vendégszerpése alkalmávvli estéket, — az előadást azok sorozata fénypontjának tartjuk.

24-én Ajtai jutalmául a „Falurossza” került előadásra, és dacára, hogy e darabot a tordai közönség már többször látta, — és a mellett ez évben a czimszerepet Vidortól, mely kiváló műélvezet élénk emlékében van, mégis szép számu közönség gyűlt egybe, mi bizonyval a szindarab vonzereje mellett, a jutalmazott iránti elismerésnek tanújele, — kit a közönség virágessokkal, tapssal fogadott, sőt egy „tordai emlé” ben is részesíté, melynek tartalmát az adományozók annyira titokban tartják, hogy azt, leg szorgalmasabb farkészésünk után sem sikerült meg tudnunk.

Ajtai közönség elismerését mai alakítása által „Gonosz Pistában” kiválóan kiérdemelte, úgy külső megjelenése, valamint eredeti játéka által. Osztottak az est sikerében Tökés Emilia, mint Boriska, Csókáné mint Bálki Teresi, Kantai Teréz: Finom Rózi, és Völgyi, Feledi szerepében. — Tolnai jó énekes, de Gőndör Sándor alakja, egyeniségéhez egy általában nem talál. —

Ma Kantai Teréz jutalmára, a „Plébános szakácsnéja” kerül szíre, — holnap pedig a társulat befejezi, ez uttal játéka sorozatát.

H i r e k.

— A felhő szakakadások és több hét óta tartó oszázás, mint értesitenek a megye különböző

pontjairól, röpant károkat okozott. Eltekintve egyebektől a megyei utak moróben járhatatlanok; a víz által nagy részben elsodortattak Alsó-Szoleván több helygy-omlás történt, a vetéseket az utakra terelte; Torozkó- és Borév között a szép és jó hegyi ut tönkre ment, a víz elsodorta; Gyertyános és Nyírmezőnszintén ez a helyzet. Hat évnek utmunka ereje sem képes helyrehozni a szenvedett rongálásokat.

— **Nagy jég eső** dult a mult napokban Várfalva, Rákos, Sínfalva, Kövend, Borév és Vidályon, ez utóbbi helyen oly erővel hullott, hogy állatokban jelentékeny kárt okozott; mint halljuk, valami 20 dr. juh és kecske lett áldozata a jégnek.

— **És annyi áldás** után említsünk még egyet, mely ha igaznak fog bizonyulni, a sokat zaklatott nép érdekében elégtételt kérünk és biztosítékot jövőről, hogy ilyen megne történjék. A berkesi körjegyzőről van szó, a kiról az állítatik, hogy holmi törvény és szabályellenesen kialakított parcella s illetőleg catasteri munkálat 10 kr. hátralék díjért egy embernek a lóvát elárverezte. Felvilágosítást kérünk ez ügy valódisága iránt, mely ha való, kérjük hogy léphetett fel az illető körjegyző, mint executor a saját ügyében, ki rendelte el azon árverést és minő jogalapon? — Sheyloeket, a velencei kalmárt, ezen eset meghomályosítja, azért igen örvendenék, ha igaz nem volna.

— **Gyermekgyilkos.** Alsó-Szoleváról egy fiatal leányt kísérték be az aljárak kir. jbirósági börtönbe. Az a bűne hogy magzatát szülés után néhány perczel megfojtotta, hogy atyjának haragjától és a világ szájától megmenekedhessék. És imo a kettő mellé az igazságszolgáltatás sujtoló kezét is maga ellen hívta fel, a mely mindkettőnél kérelhetlenebb.

— **Csak Hamburgban** létezik szerenese Schwarz Roth- vagy Weischildnél; Kisenberg- vagy Weinbergernél reánk vidékekre nézve. — Három, négy forintért 7, 10, vagy akár hány millió nyerevény ígértetik aranyban és ezüstben — csak pénzt küldjünk. Finum velin papíron tervezete az előnyös és biztos lottojátéknak per longum et látum le van írva és mi, a kik annyira hiszünk még a nyomtatott írásnak bele is megyünk többnyire, és így évenként sok száz ezer forint kivándorol Hamburgba, a nélkül, hogy valaha egy krajezár nyereséget valaki látott volna. A Loitnerek, Fischer M. L.—ök stb. itt benn nálunk, hány száz ezret vittek el és még sem okulnak. A napokban Hamburgból özöne jött az ily lotto felhívásoknak, figyelmzettük közönségünket e körülményre s azt a tanácsot adjuk, hogy a pár forintot a melyet erre ki akar dobni, inkább szánja oda valamely hazai üdvös özlának.

— **Érzékeny és méltó** panaszt vettünk a topanfalvi járásból, hogy a vidék még mindig a gyfehérvári törvényszék ügyköréhez tartozik. Szolgáljon megnyugtatására az illetőknek, hogy e járásnak a tordai törvényszékhez leendő csatolása végett a szükséges intézkedések megtétték, és hisszük, hogy a méltányos kívánság rövid idő alatt ki lesz elégitvo.

— **Hogy annak a bizonyos várfalvi medve** comedianak végett vessenek már egyszer, Tordáról is kiment három vadász ember a napokban. Nyomára nem akadhattak, s habár azzal a feltétellel mentek ki, mint a régi s pártalak, „hogy azzal vagy azon” történek vissza, sok keresés után mégis csak kénytelenek voltak egy harmadik módon — a nélkül térni vissza. A medve tehát még friss és egészséges, sőt mint halljuk érdekesebb kirándulásra szánta el magát t. i. a furdó esonnt a tordai sósfurdón akarja eltölteni. Ez a medve mégis csak a műveltek közé tartozik, a mennyiben tudja mit, mikor és hogyan kell csinálni. Mondják, hogy már a tordai berekben időzik, közel a sósfurdóhoz és kellő ellátásról is gondoskodva van. Igen helyes volna, ha deputatio által ő kegyelmessége felkérnék a vidék és megye olthagyására, már ha uri medve lesz annyi udvariassága hogy a kérelemnek engedni fog; ilyen háborus időben semmi esetre sem szeretnék háborut izenni neki és így szegény fejünk ellen felhívni méltó és bős haragját. Akármit csak valamit tennék már egyszer.

— **Gyász híre.** Alulírottak saját, és több közel s távollévő rokonaik nevében szomorúan jelentik szeretett s feledhetlen kedves testvérük, illetőleg sógoruk és nagybátyjuk **Kövendi Várad György** országos hítes ügyvédnek, f. hó 19-ik kora 47-ik évében tüdő-gümő-kórban hosszas szenvedések utáni elhunytát. Hált tetemei f. év és hó 21-én delután 3 órakor fogtak a Dr. Schwarzer-téle idegyógy-intézetből a budai vizivárosi kózetembe elhelyeztetni. Budapest, 1877. május 20-án. Várad Anna özvegy Hegedűs Sándorné és gyermekei. Várad Amália, Várad Károly és neje, gyermekeivel. Eckert Anna özvegy Várad Mihály

gyermekeivel. Nyugodjék békében a kinszenvedet lélek porhávelyé; kívánjuk ezt, mindnyáján; mi a kik őt jól ismertük a a ki jobb sorsra lett volna érdemes!

— **Az unitárius gymnasium** futalságának májálisi ünnepélye, kedvező idő esetében június 2-án fog megtartatni a nagy berekben, melyre előre is felhívjuk az abban résztvenni kívánók becses figyelmét.

— **A gyakori esőzés** ezen korszakában igen sok utcában, sőt a piacz-soron is nem egy helyen tapasztaltuk, hogy a háziasatornák a járdákon jövömenők nyakába ömlesztik vizüket. E kellemetlen zuhany reánk nézve is igen alkalmatlan, mert vagy elásztatjuk és összepreczelletjük ruháinkat vagy a szeker ut sarán kell átgázolnunk. De mennyivel inkább alkalmatlan az idegenekre nézve, kik nem ismervén a helyet, igazán zuhanyfördöt nyernek akaratok ellenőre. Félhívjuk, erre egy a szepitbizottmány, mint a városi nemes tanács becses figyelmét, miszerint méltostassanak oda hatni, hogy a civilisatio ezen félszeg kinövései saját medrökbe szorittassanak vissza.

— **A Népbank mai számunk hátlapján** megjelent hirdetésére felhívjuk a t. olvasó közönség figyelmét.

Előfizetési felhívás.

Tisztelettel kérjük fel lapunk ivtartóit, az előfizetési izek beküldésére és a t. közönséget az előfizetések mielőbbi megtételére, mert felesleges számú példányokat nem nyomathatunk.

Előfizetési árak:

Egész évre	6 frt. — kr.
Félévre	3 frt. — kr.
Negyedévre	1 frt. 50 kr.
Helyben egy óra	— frt. 60 kr.

Lapunk minden Szerdán és Szombaton pontosan jelennek meg.
Gyűjtőknek 10 előfizető után tisztelet-példányt adunk.
Tordán. 1877. május 18-án.

A kiadó hivatal.

C s a r n o k.

A csatatér halottjait.

A francia seregek had-egészségügyi tanácsosa dr. Chemu a krimiai tábori s törökországi francia katonai kórházokban, a keleti háboru alatt tett orvos-sebészeti észleletek és működések eredményeiről szóló munkájában fölhozott adato a legérdekesebbekhez tartoznak, különösen pedig azok, melyeket a csatatéren elesettek testi állására vagy fekvésére nézve, az ott működött orvosok gyűjtöttek. Nem tagadhatjuk meg magunktól épen most, midőn hasonló szomorú észleletekre fájdalmas kilátás van — egyes kivonatokat ne közöljünk e figyelemre méltó munkából.

Azt mondja dr. Perier: „Két nappal az almai esata után, a hogy a csatatéren áthaladtam, nem esakély bámulatomra számos oroszok holttestét láttam szétszórva, melyek úgy magatartásban, mint arczvonalokat illetőleg, a valódi élet kifejezését megtartották. Némelyek a rémület és fájdalom miatt görnyedni látszottak, de a nagyobb rész nyugalmat s ájatos alázatot mutatott. Másoknak ajkán mintha lebegett volna még a szó — üdvözült mosolylyal látszottak az éghez föltekinteni. A sok közül különösen az egyik kiválólag magára voná figyelmemet s nem győztem őt kíséremnek mutagatni; kissé oldalt fekvő meghajolt térdekkel, magasra emelt, összekulcsolt kezekkel s égnek fordított arczczal; azt hitte volna az ember, hogy esendesen áimodozik.”

Dr. Boutir pedig „az inkermani esatában több elesettnek holttestét látta, kik mosolyogni látszottak másoknak meg fenyegetőző arczkifejezése volt; egyes holttestek a nyugalomnak oly színével feküdtek ott, mintha baráti kéz vetette vol a meg ágyukat, vagy készítette volna el a temetésre. Mások ismét térdelő helyzetben maradtak vesztég, görcsösen szorítva markukba a fegyvert. Többen fölemelték karjukat mint egy fölfogva a nekik szánt esapást, vagy haláló; szorongatásukban rebegve a végső imát; — valamennyi arcz halvány volt, s a vérmézőn mérgesen szárnyalgó szől a holttesteket föléleveníteni látszék, úgy hogy azt hihetné az ember, miszerint az elesett, bajnokok hosszú sorai fölükarnak támadni, a harezot újból folytatandók.”

A magentai sikot dr. Armand még a esata napján meglátogatta, melyről a következőket írja: Tagadhatatlan igaz, hogy számos halott részben megtartja azon állást, melyet azon parcsban mutatott

midőn a sérülést rögtöni halál követé, a mi eléggé világosan bizonyítja azt, miszerint az élettől rögtön, minden átmeneti állapot nélkül lehet megválni. Azok, kiknek fejét érte a golyó arczczal feküdtek a földnek a oly természetes módon, hogy a haláli merevedettség (rigor mortis) legkevésbé sem változtatta meg a tagok elszánt magatartását. Legtöbbször még kezében tartá a fegyvert.

Agy sérelmek, melyek rögtöni halált okoznak, a tagok oly esodálatos összehuzódását eszközlik, hogy a kéz, mely a fegyvert szorítja, ezt el nem ejtheti többé. A fejsérülések még azon sajátsággal is járnak, hogy azok, kiknek feje mesebesült, gyakran hirtelen meghalnak, midőn már minden veszélyen túl hitte őket az ember. A solferinói esata alatt, segedeink egyike Lambert úr a medolai tábori kórodában gyalog-katonát kötözött be, kinek fejét lövés érte. A golyó átfurá a koponyát, mélyen hatott be az aggyelöbe s ott is rekedt. A sebesült mindazon által teljesen eszón volt; szinte közönyösen beszélt sebéről s oly kicsibe vette, hogy miután bekötözék, mint szerencsétlen bajtársainak nagyobb száma, ő is a borjura támasztá fejét, megtölté pipáját s rágyujtott. Hogy meddig dohányzott? — nem tudjuk. De kevés idővel rá megvolt halva agyszélhűdés következtében, Anélkül hogy szavát halottuk, anélkül hogy arczán a legkisebb átváltozást észre vettük volna, szájában a pipával mult ki.

A szívsebek hasonló eredményeket mutatnak föl, mint a fejsebek; de a halál, noha gyors, még sem oly rögtöni, hogy a sebesültnek időt ne engedne arra nézve, miszerint úgy szolván teste tetleg is nyilatkozzék bizonyos magatartás által. Láttunk Zuávót kinek egy golyó szívét által járta; fegyverén feküdt, melyet szurony rohamra készen, futásközben maga elé tartott. Nem messze tőle osztrák gyalogos volt elterülve, kinek a golyó czomb-véredényeit szagatá szét; elvérézésben halt meg, — a seb, valamint a vértócsa, melyben feküdt, eléggé bizonyítja ezt. Halálos vívódásban, bármennyi ideig tartott is az, esdeklő állást von fel. Egy darabig talpon lehetett, de majd hanyat esett, kissé jobbra fordult, arczát, szemét égnek emelé s kezeit görcsösen összekulcsolá. E katona úgy hiszszük imádkozás közben halt meg.

Halálos altest-sérüléseknél, a halál csak hosszabb idő után következik be s a vég vívódás irtóztató kinok közt történik. A holtak vonásai eltorzulnak, kéz és kar keresztbe fonva a testen, maga a tes meggörcsül s oldalt fekszik.

Dr. Armand említ föl még néhány különös testállást, miket Magentánál észleltek. „A többi közt láttunk gyalog-vadászt, ki karjait, az egyiket meghajlítva, a másik födöze, magafelé nyujtá ki s összeszorítá ökleit. A ponte ve chio di Magentánál össze csoportt az ellene küzdők egyikével. Egy magyar huszár, ki egy időben esett el lovával, féloldalt fekvve, úgy szolván még nyeregbenült, s kardját előre száguldó lovas katona módjára, erősen szorítá öklébe. Magentánál több szuronyrohamban előretörő francia katonát halálos kartács-zápor fogadta; össze rogytak arczczal a földnek, de azért teljes magatartásban, t. i. izmosan megmarkolt fegyverrel s szegezett, lefelé hajtott szuronnal; igyjérte őket a halál. Magentánál a holttestek közt, melyek a Tessinonak balbajját elboríták, több osztrák és magyar tisztekre akadunk. Egy némelyike aristokratikus vonásokkal birt s igen választékosan s csinosan voltak öltözve. E szőke és barna, szép fők, melyek vonásaik szabályossága által tüntek föl: szembetűnőleg különböztek a közkatonaiktól; de itt is, ott is a hősi elszántság kifejezése ilt az arczokon. De valamennyi közül a legmegemlitőbb azon holttest-tömeg volt mely a magentai esata után, a kevéssel ezelőtt ázott hosszú és mély árkokat szinig megtölté. Ezen vérvesztésben elhaltak arca többnyire sápadt vala ugyan de távolról sem sötét kék; a holtak közül sokan oly férfias elszántságot mutattak, s annyi hogy úgy mondjuk, életet a halálban, hogy a néző, a társaik sirját megásó bajtársaknak szinte oda szeretete volna kiáltani: Még ne! Várjatok! hiszen azok élnek. . .

Felölös szerkesztő és kiadóhivatalos: Volz B.

Mattoni-féle
BUDAI KIRÁLY- KESERÜVIZ
MATTONI és WILLE, BUDAPESTEN
budai keserűsorsforrásoknak szajziónomát.

Könyvnyomda Tordán.

Van szerencsém jelenteni a nagyérdemű közönségnek, hogy Tordán

Könyvnyomdát

állítottam fel, s a LEGJUTÁNYOSABB ÁRAK és feltételek mellett elfogadok e szakból

mindennemű munkákat,

pontos szolgálat, és tiszta, kifogástalan kiállításról kezeskedem.

Levélbeli megkereséseknek a legnagyobb pontossággal teszek eleget.

Volcz Bálint

nyomdatudajdonos Tordán.

Figyelemreméltó
idegbajok- és nehézkóiban
szervenőknek

Legújabb feltalált gyógymód
Számítalan hálaíratot
mutathat fel sikeres gyógyításról

Sylvius Boas
Specialista idegbajokban
Érkezhetni reggel 8 órától este 8 óráig
BERLIN SW.
Friedrichstrasse 22.
Levélbeli megkeresésére is.

[15.—8. 102]

SYLVIUS BOAS urnak
az Auxilium erientis feltalálója
Specialista idegbajokban
Berlin Friedrichstrasse 22, I.

Igen tisztelt uram!

Hosszu évek óta idegbantalmakban szenvedek s miután e betegség elviselhetlené vált segítséget kerestem a Tiflis odassa és Bécs legghiresebb orvosainál, kiknek rendelése azonban pillanatnyi enyhülésnél egyebet nem eredményezett.

Ekkor megismerkedtem egy emberrel, ki azelőtt az enjémhez hasonló bajban szenvedett s ön által sikerrel gyógyított. E férfi azt állította, hogy önesodákat művel s valóban helyre állított egészsége a legjobb bizonyíték volt. Elhatároztam tehát önhoz fordulni s hála az égnek ön meggyógyított s vissza adta nekem az életet. Örömdemet nem bírom e felett kifejezni. Fogadja e 300 rubelt mint hálám egy kis jelét. Legyen azonban meggyőződve hogy hazám ba vissza térve első dolgom leend elismerésemet még jobban kifejezhetni.

Abamelik Joan herczeg
Tiflisből a fekete tenger mellett

Fontos Hirdetés!

A gyomor és altesti bajokban, valamint hideglelés ellen legbiztosabb hatásának ismert

Dr. Kiesow-féle Élet-essentia

valódiilag egyedül Matherny Emilnél Gy.-Fehérvártt kapható.

(16 4, 20)

Hirdetés.

A tordai „Népbank” czégének bejegyzése az igazgatóság bejelentése folytán folyó 1877 évi mártius 19-én 1290 szám alatt a tordai kir. tekintetes törvényszék által elrendeltetvén, idei május 1-én kölesön üzletét is megkezdette.

Üzleti helyisége van Tordán főter a Szentkirályi Gábor ur házában, de üzletét csak is vasárnapokon d. e. 8 órától 1-ig folytatja. — Ezen pénzügyintézetbe tagokul belépni kívánok tájékozással értesítettnek, hogy:

a) A népbank mint tőke gyűjtésre alakult szövetkezet elfogad bárkitől betételeket könyvecskék mellett a betevő javára kamatozás végett.

b) Kölesönöket ad váltókra négy hónapi lejáráttal csak is tagjainak 10 frttől 100 frtig törvényes kamatozással.

c) A tordai népbanknak tagja lehet mindenki, a ki kötelezi magát arra, hogy a szövetkezet pénztárába hat éven keresztül minden vasárnap egy részvény után 10 krt. befizet, mely fizetés azoban egy alkalommal több időre is történetik, de mindég csak előlegesen fogadtatik el.

d) Egy tagsági részlet áll a hat éven keresztül hetenként egy részvény után fizetni kellett 10 krtól.

e) Ugyan azon egyén több tagsági részletet is birhat.

f) A tagsági részek képződnek a hetenkénti 10 kros betételekből s azoknak hat éven keresztül tőkésített kamataiból.

g) Az 1 frtra felnőtt összeg a tett befizetés utáni hónap 1-étől kamatoz a betevő javára.

h) Az egy évben felnőtt kamat a következő év elején (január 1-én) tőkésítetik.

Tordán, 1877. május 24-én.

Az igazgatóság.

Ungár Samuel

gépész N.-Enyeden

ajánlja a t. gazdaközönségnek újonnan javított kőzi kukoricza morzsolót darabonként 130 frtért.

A t. közönség tudomására hozza hogy a gőz vagy lőerőre szerkesztett gépeket átalakítás vagy kijavítás végett elfogadja s a legrövidebb idő alatt s olcsó ár mellett eszközli.

A fentemlített s 2 ember erőre alkalmazott morzsolókkal naponként 3—4000 vékát morzsolhatni le. A lő- vagy gőzerőre alkalmazatakkal pedig 7—800-ig.

A t. közönség szives figyelmébe ajánlja, hogy bárminemű új gépmunkát vagy régi elhasználtak kijavítását a legmérsékeltebb árfelszámítás mellett eszközli.

Lakása: N.-Enyeden, a vasuti állomás mellett.

Levélbeli megkeresésre azonnal válasz küldetik.